Περί του Αποστόλου Μακράκη

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 13 Ιουνίου, 2006

Ἡ, κατὰ καιρούς, ἐκλεκτικὴ προβολὴ τοῦ προσώπου τοῦ Ἀπ. Μακράκη καὶ ἡ συνακόλουθη ἀναγωγή του σὲ πρότυπο «ὀρθοδόξου μαχητῆ», διὰ τῆς σιωπηρᾶς παρακάμψεως τῶν ἐγνωσμένων πλανῶν του, ὁδηγεῖ μᾶλλον στὴν ἀντίληψι, ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ὀρθόδοξος ἀγωνιστικὴ δρᾶσις ἐρήμην τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ δογματικῆς συνειδήσεως. Παραλλήλως, ἐνδέχεται τὸ ἰδεῶδες μιᾶς «καθαρᾶς» Ἐκκλησίας, λόγῳ τῆς λανθανούσης αὐτονομήσεως τῆς ἠθικῆς ἀπὸ τὴν θεολογία, νὰ θέλγῃ περισσότερον ἀπὸ τὸ ὅραμα μιᾶς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἂς γίνῃ, λοιπόν, ὑπὸ μορφὴν ἐρωτημάτων μία λυπηρὰ ὑπόμνησις κάποιων ἀληθειῶν:

Δὲν εἶναι ἆραγε γνωστὸν πώς, θεμελιώδη προϋπόθεσι τῆς ἑλληνο-χριστιανικῆς δράσεως τοῦ Ἀπ. Μακράκη ἀποτελοῦσε ἡ βαθυτάτη καὶ ἀκλόνητη πεποίθησίς του ὅτι εἶναι θεόθεν ἐκλελεγμένος νὰ ἀναμορφώσῃ «ἐν Χριστῷ πᾶσαν τὴν ἐπὶ γῆς ἀνθρωπότητα»[2], συνείδησι ποὺ τοῦ ἐδραίωσε ἡ τραγικὴ «θεοληπτικὴ» ἐμπειρία τοῦ ἔτους 1851; [3]. Δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐκήρυσσε ὅτι δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκη μετανοίας [4], ὅτι ἔλαβε «πεῖραν τοῦ ἔργου τῆς θεώσεως»[5], ὅτι «ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ λαλεῖ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»; [6]. Ὅτι ἡ καρδία του εἶναι «ἰσόχριστος»[7], καὶ ὁ ἴδιος κατὰ πάντα ὅμοιος μὲ τὸν Χριστόν [8], γι' αὐτὸ καὶ εἶναι «ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ ... ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεονύμφου Μαρίας»; [9]. Ὅτι εἶναι ὁ μόνος πραγματικὸς διδάσκαλος τοῦ Θεοῦ στὴν ἐποχή του [10], «ὁ δεύτερος Ἠλίας καὶ ὁ δεύτερος Πρόδρομος»[11], ποὺ ἔχει λάβει ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἐντολὴ καὶ ἐξουσία νὰ ἐλέγχῃ τὰ πάντα; [12]. Ὅτι ἡ ἐγκατάλειψίς του ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν του ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἐγκατάλειψι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν προσχώρησί τους στὸ στρατόπεδο τοῦ διαβόλου; [13]. Σὲ αὐτὸν δὲν ἀνήκει ἡ ἀνήκουστος ἀπάντησις πρὸς ἐνισταμένους σὲ μίαν ἀπόφασί του ὀπαδούς του ὅτι: «Ὑμεῖς δὲν εἶσθε σοφοί, καὶ ἐπομένως δὲν δύνασθε οὔτε ὑμεῖς νὰ μὲ πείσῃτε, ὅτι ἡμάρτησα, οὔτε οἱ ἄγγελοι, εἰ μὴ μόνον ὁ Θεὸς ἀμέσως, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδέχομαι νὰ μὲ τιμωρήσῃ»; [14].

Αὐτός, μετὰ ἀπὸ τόσους αἰῶνας θεολογικῶν ἀγώνων τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν ἀποκρυστάλλωσι καὶ παγίωσι τῶν δογμάτων της, δὲν ὑπεστήριξε μὲ πρωτοφανῆ ἐμμονὴ καὶ ἄκαμπτη αὐτοπεποίθησι τὶς παλαιὲς αἱρέσεις: «Πρῶτον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ τριῶν οὐσιῶν· σώματος, ψυχῆς καὶ πνεύματος. Δεύτερον, ὅτι ἐπλάσθη ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ χοός, καὶ πάλιν αὕτη ἐπιστρέφει εἰς τὸν χοῦν, καθὼς καὶ ἡ τῶν κτηνῶν. Τρίτον, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀδρανὴς καὶ ἄλογος οὐσία, καὶ οὐχὶ νοερὰ καὶ λογική. Τέταρτον, ὅτι τὸ τρίτον συστατικὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι αὐτὸ τὸ ἀΐδιον Πνεῦμα τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος. Καὶ πέμπτον, ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς ἦτο ἀτελὴς πρὸ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ὕστερον ἐτελειοποιήθη...»; (γέρων Δανιὴλ Κατουνακιώτης).

Αὐτὸς δὲν ἀπεφάνθη ὅτι «οἱ Πατέρες ... ἐν τῷ περὶ ψυχῆς ζητήματι ἐσφάλησαν καὶ ἐπλανήθησαν, μὴ ἑρμηνεύσαντες ὀρθῶς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, καὶ ἐπομένως ἠγνόησαν, προκατειλημμένοι ὄντες, τὴν τριμερῆ τοῦ ἀνθρώπου σύστασιν»[15], ἐνῶ ἡ δική του γνῶσις, ὡς «τελειοτέρα», διέφερε τῆς γνώσεως ἐκείνων; [16]. Καί, ὅταν τὸ 1878 κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον ὡς αἱρετικός, δὲν ἐκαυχᾶτο ὅτι «ἡ Ὀρθόδοξος πίστις κρατεῖται σήμερον παρὰ τῶν δύο Συλλόγων, τοῦ Θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ Πολιτικοῦ, οἵτινες εἶναι οἱ δύο μάρτυρες τῆς ἀληθείας (πρβλ. Ἀποκ. ια΄ 3)· ἡ δὲ νομιζομένη Ἱερὰ Σύνοδος ... τὴν μὲν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος περὶ τῆς τρισυνθέτου συστάσεως τοῦ ἀνθρώπου κατεδίκασεν ὡς αἵρεσιν, τὴν δὲ σκότιον καὶ ἁμάρτυρον ἑτεροδιδασκαλίαν ... περὶ τοῦ δισυνθέτου συνιστᾷ ὡς δόγμα πίστεως...»; [17].

Ἀλλὰ καὶ ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἐκθειαζομένη ἀντισιμωνιακή του δρᾶσι, ἡ ὁποία, ὅπως ἐγκαίρως ἐπεσήμανε ὁ ἀείμνηστος Γέρων Δανιὴλ Κατουνακιώτης, «ἐνέσπειρεν τὸ πρὸς ἅπαντας ἐν γένει τούς τε Ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὺς Κληρικούς, ἄσπονδον μῖσος», τί ἔχει αὐτὴ νὰ ἐμπνεύσῃ σήμερα, ὅταν ἀποδεδειγμένως συνυφαίνετο μὲ τὴν διάχυτη στὸν κύκλο του πεποίθησι, ὅτι ἡ ἀληθὴς Ἐκκλησία εἶναι ἡ «νῦν διωκομένη» στὸ πρόσωπό του, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτεται «οὐκ ἀπὸ τίτλων καὶ τύπων καὶ συμβόλων καὶ ἀξιωμάτων ἐξωτερικῶν, ἀλλ' ἀπὸ λογικότητος καὶ ἠθικότητος καὶ ἀρετῆς τῶν ταύτης μελῶν»; [18]. Ἀλλά, καὶ μὲ τὴν δημοσίᾳ ἐκπεφρασμένη πίστι του, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος δὲν ἐνεργεῖ «εἰς ἀμαθεῖς καὶ βεβήλους καὶ ἐγκληματίας, διότι ἡ παράνομος Ἱερωσύνη μεταστρέφει τὰ Μυστήρια τῆς ζωῆς εἰς θανάτου καὶ ἀπωλείας μέσα καὶ ὄργανα»[19], διὸ καὶ ἡ ἀνανέωσις τῆς κατ' αὐτὸν «νενεκρωμένης» ἐκ τῆς σιμωνίας Ἐκκλησίας θὰ συνετελεῖτο «διὰ ποιμένων νέων, λαβόντων τὴν χειροτονίαν ἐν τῷ οὐρανῷ ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως παρὰ τοῦ Θεοῦ»; [20].

Μία μαχητικότης, λοιπόν, ὡρμηθεῖσα ἀπὸ τέτοιες θεολογικο-πνευματικὲς προϋποθέσεις, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀξιολογῆται ὡς «ὀρθόδοξος» καὶ νὰ ἐγκωμιάζεται σήμερα ὡς γενομένη δῆθεν «γιὰ τὶς ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Ἱερῶν Κανόνων»; Μήπως, ἐν τέλει, ἀντὶ τῆς ἐπετειακῆς ἀναπολήσεως τῶν μαχητικῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη, θὰ ἦταν ὠφελιμότερο νὰ διερωτηθῇ κανείς, πόσον «τὸ ἄηθες στὴν Ἐκκλησία μακρακικὸν ἦθος», (κατ' ἀείμνηστον Θεόκλητον Διονυσιάτην), συνέβαλε στὴν ἐκ τῶν ἔσω ἀλλοτρίωσι τῆς νεοελληνικῆς εὐσεβείας;

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ὡς βοηθήματα γιὰ τὴν συγγραφὴ τοῦ παρόντος ἄρθρου ἐχρησιμοποιήθησαν οἱ ἑξῆς μελέτες: α) Λέοντος Μπράνγκ, *Τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὸν ἰδεολογικὸ κόσμο τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη,* ἔκδ. «Ἁρμός», Ἀθήνα 1997 [διδακτορικὴ διατριβή]. (Εἰς τὸ ἑξῆς ΛΜ). β) Γέροντος Δανιὴλ Κατουνακιώτου, *Κατὰ αἱρετικῶν δοξασιῶν Ἀπ. Μακράκη,* ἔκδ. Μοναστικῆς Ἀδελφότητος Δανιηλαίων, Ἀ-

γιον Ὄρος – Θεσσαλονίκη (Εἰς τὸ ἐξῆς ΔΚ). γ) Γέροντος Θεοκλήτου Διονυσιάτου, *Ἀθωνικὰ Ἄνθη,* τόμ. Α΄, ἔκδ. Ἀστέρος, 1962 καὶ *Ἀθωνικὰ Ἄνθη*, τόμ. Γ΄, ἔκδ. «Ἀστέρος», 1989. (Εἰς τὸ ἐξῆς ΘΔ). δ) «Παπαδιαμαντικὰ Τετράδια», τεῦχ. 2, ἔκδ. «Δόμος», Ἀθήνα 1993. (Εἰς τὸ ἐξῆς ΠΤ).

2. Μακράκη Ἀπ., *Ἡ Πόλις Σιὼν ἢ ἡ ἐπὶ τῆς πέτρας οἰκοδομηθεῖσα Ἐκκλησία ἤτοι ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία ἐν Χριστῷ*, ἐν Ἀθήναις 1967[2] (α΄ ἔκδοσις στὴν Κων/πολι 1860), σελ. 15-16. (ΛΜ, 252).
3. Μακράκη Ἀπ., *Λόγοι εἴκοσι θέμα ἔχοντες τὸ ἔργον τοῦ 1821 πῶς ἄν τάχιστα καὶ κάλλιστα εἰς πέρας ἔλθοι, ἐκφωνηθέντες ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς «Ὁμονοίας» ὑπὸ Ἀποστόλου Μακράκη ἀπὸ τῆς 29 Μαΐου 1866 καὶ ἀναδημοσιευμένοι ἤδη πρὸς κοινὸν φωτισμὸν καὶ χάριν αὐτοῦ τοῦ ἔργου ὅπερ ἀναστέλλει τῶν πολλῶν ἡ ἄγνοια*, ἐν Ἀθήναις 1965[2] (α΄ ἀναδημοσίευσις στὴν Ἀθήνα 1886 ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Δικαιοσύνη», ἀρ. 1-84 τῶν ἐτῶν 1866-67), σελ. 144. (ΛΜ, 250).
4. Μακράκη Ἀπ., *Ἑρμηνεία κατὰ βάθος καὶ πλάτος εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (Ὡς ἐδιδάχθη αὕτη ἀπὸ ἕδρας κατὰ τὸ ἔτος 1877),* (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Θρησκ. Περιοδικοῦ «Φῶς τοῦ Λόγου» τῶν ἐτῶν 1921-28), σελ. 38. (ΛΜ, 253).
5. Μακράκη Ἀπ., *Ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία ἢ δίκη ἀναμέσον τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκείνης τῶν τῆς Δύσεως σχολῶν,* ἐν Ἀθήναις 1968[2] (α΄ δημοσίευσις στὴν ἐφημερίδα «Λόγος», ἀρ. 33-72 τῶν ἐτῶν 1868-69), σελ. 87. (ΛΜ, 253).
6. Μακράκη Ἀπ., *Λογικὸς ἔλεγχος θωρακωτοῦ τινὸς ἐλέγχου σκοτίως καὶ ἀφανῶς δημοσιευθέντος (Πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Θεοκλήτου Βίμπου κατηγορηθέντος ἐπὶ ἑτεροδιδασκαλίᾳ αἱρέσει τὲ καὶ βλασφημίᾳ καὶ μὴ δυνηθέντος ἀπολογηθῆναι),* ἐν Ἀθήναις 1964[2] (α΄ ἔκδοσις στὴν Ἀθήνα 1869), σελ. 82. (ΛΜ, 253).
7. Μακράκη Ἀπ., *Ἀπολογία Ἀποστόλου Μακράκη περὶ τῶν ἑαυτοῦ αἰσθημάτων, φρονημάτων καὶ πράξεων, καὶ ἰδίως ἀνάιρεσις πάντων ὅσα ὁ καθηγητὴς Κ. Νεστορίδης ἔγραψε κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ περὶ ψυχῆς φρονήματος αὐτοῦ,* ἐν Ἀθήναις 1958[2] (α΄ ἔκδοσις στὴν Ἀθήνα 1873), σελ. 32. (ΛΜ, 253).
8. Μακράκη Ἀπ., ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 200 · καὶ *Ἡ Πόλις Σιὼν*..., σελ. 46-47. (ΛΜ, 253).
9. Μακράκη Ἀπ., *Ἔλεγχος Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Α. Διομήδους Κυριακοῦ (1898) καὶ βιβλιοκρισία Δογματικῆς Θεολογίας Ζήκου Ρώση (1905). Ἱστορικὸν καὶ δογματικὸν φῶς ὑπὸ Ἀποστόλου Μακράκη,* ἐν Ἀθήναις 1949 (ἀναδημοδίευσις ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Λόγος», ἀρ. 1271-1293 τοῦ 1898 καὶ ἀρ. 1605-1620 τοῦ 1905), σελ. 56. (ΛΜ, 253).
10. Μακράκη Ἀπ., ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 10· καὶ ἐφημ. *«Λόγος»*, ἀρ. 1002/15.5.1893, σελ. 3 καὶ ἀρ. 1004/29.5.1893, σελ. 3 (ΛΜ, 254).
11. Μακράκη Ἀπ., *Ἑρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου,* ἐν Ἀθή-

ναις 1982[3] (α΄ ἔκδοσις στὴν Ἀθήνα 1881), σελ. 479-480. (ΛΜ, 268).
12. Ἐφημερὶς *«Λόγος»,* ἀρ. 1002/15.5.1893, σελ. 3 καὶ ἀρ. 1004/29.5.1893, σελ. 3. (ΛΜ, 254).
13. Μακράκη Ἀπ., *Ἔλεγχος Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας...,* σελ. 77. (ΛΜ, 254).
14. Ἐφημερὶς *«Ἀγάπη»,* ἀρ. 63/13.3.1894, σελ. 8. (ΛΜ, 255).
15. Μακράκη Ἀπ., *Ἀπολογία*, σελ. 201, 203, 208 κ.ἀ. (ΘΔ, Γ΄ 321-322).
16. Μακράκη Ἀπ., ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 49, 114. (ΔΚ, 37 καὶ ΛΜ, 258).
17. Ἀπόφασις τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1879 συνεδριάσεως τῶν δύο Συλλόγων τοῦ Ἀπ. Μακράκη, τοῦ θρησκευτικοῦ «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς» καὶ τοῦ πολιτικοῦ «Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος», παρατιθεμένη αὐτολεξεὶ ἐν ΔΚ, 45-46.
18. Ἐφημερὶς «Λόγος», ἀρ. 909/3.8.1891, σελ. 4. (ΠΤ, σελ. 143-144, ἔνθα παρατίθεται ὁλόκληρον τὸ ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος).
19. Μακράκη Ἀπ., *Θεία καὶ ἱερὰ Κατήχησις,*
καθὼς ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν ἐπισήμων Αὐτοῦ ὀργάνων ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς μέχρι τέλους τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων,
διδαχθεῖσα παραθετικῶς καὶ συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἀντηχήσεις καὶ τὰς παρηχήσεις τοῦ Διαβόλου, ἐν Ἀθήναις 1885, σελ. 225 (ΔΚ, 95-96).
20. Ἐφημερὶς «Λόγος», ἀρ. 1005. (ΘΔ, 321).

(Πηγὴ περιοδικὸ: «Χριστιανικὴ Βιβλιογραφία», φ. 30, Ἰαν.-Μαρτ. 2006, σ. 11).